

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

διάλογοι καταλλαγής

Ενημερωτικό Δελτίο • Απρίλιος 1988 • Αριθμ. Φύλλου 9

ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τα κορυφαία γεγονότα που εορτάζουμε κάθε Πάσχα, είναι η Σταύρωση και η Ανάσταση του Χριστού. Ο Σταυρός είναι πόνος, ταπείνωση, θάνατος του Χριστού. Η Ανάστασή του τα μετασχηματίζει σε Ζωή, Λύτρωση, Δόξα!

Οι ύμνοι της Μεγάλης Παρασκευής καλούν τον κόσμον ολόκληρο να πάρει μέρος στο δράμα του θεανθρώπου:

"Πᾶσα ἡ κτίσις ἥλιοιοῦτο φόβῳ,
Θεωροῦσά σε ἐν σταυρῷ κρεμάμενον, Χριστέ'...
τὰ πάντα συνέπασχον τῷ τὰ πάντα κτίσαντι".

Αντίθετα η Κυριακή του Πάσχα καλεί το σύμπαν να εορτάσει την Ανάσταση: "Νῦν πάντα πεπλήρωται φωτός,

οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια'
ἔορταζέτω χοῦν πᾶσα κτίσις τὴν ἔχερσιν Χριστοῦ...".

'Έργο του B. Κελαΐδη

Αλλά όπως η Σταύρωση στάθηκε ατίμωση και πόνος στο Σύμα του Χριστού, το ίδιο ατίμωση, πάθος και Σταύρωση χίνεται στο Μυστικό Σύμα του, στην Εκκλησία και σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα, κάθε στιγμή και κάθε εποχή, που η ανθρώπινη ύπαρξη, ατομική και ομαδική, θανατώνεται από τα λάθη και τα πάθη των ποθιτισμών της...

Οι μεγάλοι παγκόσμιοι πόλεμοι του αιώνα, τα ανελεύθερα ολοκληρωτικά καθεστώτα, καπιταλιστικά και σοσιαλιστικά, χειμίσανε το πρόσωπο της γῆς με νεκροταφεία, στρατόπεδα εξορίας, κρεματόρια και γκουμάκ - κι ωστόσο υπάρχει ακόμη η απειλή του πυρηνικού ολέθρου. Και η εποχή μας σταυρώνει τον ανθρώπο στην ίδια τη συνείδησή του.

Ποιός θα ετοιμάσει όμως την Ανάσταση της ανθρωπότητας;

Ποιός θα βοηθήσει το πέρασμά της από τον κόσμο που πεθαίνει, στον κόσμο που μέλλεται να γεννηθεί;

Ποιός θ' ανασύρει από τα βάθη του ανθρώπου κι από τα Πάθη της Ιστορίας του τις νέες αναστάσιμες, που θ' αναπλάσουν την προσωπικότητά του και θα κτίσουν τη νέα κοινωνία του; Την οικουμενική κοινωνία της αγάπης και της ειρήνης που τόσο νοσταλγεί;

Θ' αφήσουμε να πάνε χαμένοι όθιοι οι σταυρωμένοι του κόσμου; Ήδος ο πανανθρώπινος πόνος; Σοφοί, Προφήτες, Δίκαιοι, Τίμιοι και Γενναίοι: Ελάτε να κατεβάσουμε, όπως ο Ιωσήφ και ο Νικόδημος, την ανθρωπότητα από τους σταυρούς της.

Στ' όνομα του Αναστημένου Χριστού, ελάτε ν' αναστήσουμε την ανθρωπότητα. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ.

Αυτα η δόξα στους αιώνες. Και σε μας η ευθύνη μα και η Ελπίδα...

(Από το πασχαλινό μήνυμα του Σεβ. Μητροπολίτη Κισάμου και Σεβίνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ)

Οι συνεργάτες της ΟΔΚ απευθύνομε στους αναγνώστες μας εγκάρδιες ευχές για το Πάσχα.

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ Α' Ζημήνου 1988

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

935 3-10: Ζώσα Ορθοδοξία

Πρώτο συνέδριο αυτής της χρονιάς. Μετέχουν μέλη ενοριών της Αγγλικανικής Εκκλησίας της Αυστραλίας με αρχηγό τον πρωθιερέα Jeffrey Ross. Το πρόγραμμα επιτρέπει να γνωρίσουν τον τόπο, τους ανθρώπους και την εκκλησία μας. Τις αγαθές εμπειρίες τους κατέχονται αρχότερα.

16. Ο Σύλλογος των Κρητών που επαναπατρίσθηκαν από την Αμερική, κόβει την πρωτοχρονιάτικη πίττα του στο τζάκι της ΟΑΚ.

23. Ενορία Αγίου Λουκά Χανίων

24. Ομάδα από τον 'Άγιο Νικόλαο Λασιθίου

27. Σχολή Ξυλογλυπτικής της Ιεράς Μητροπόλεως Κισάμου και Σελίνου

27. Πολυκλαδικό Λύκειο Ρεθύμνου

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

936 1. Εορτή των Τριών Ιεραρχών

Η ΟΑΚ, τιμώντας τη μνήμη των τριών Ιεραρχών, διοργανώνει συγκέντρωση εκπαιδευτικών του Νομού Χανίων και συζήτηση του θέματος: "ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΓΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ". Αφετηρία της συζήτησης η ομιλία του καθηγητή της Βυζαντινής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Κρήτης Αρ. Μαρκόπουλου με θέμα: "Η έννοια του Βυζαντινού διανοούμενου κατά τους τρεις Ιεραρχες". Ακολουθεί συζήτηση με συμμετοχή του Σεβ. Ειρηναίου, κατά την οποία θίγονται, καίρια προβλήματα της παιδείας μας.

937 7-27 "Συνοικοδόμοι"

Οικουμενική ομάδα του αυστριακού κλάδου του "Μιερνούς Τάξιματος Οικοδομής" (πρβλ. 894) εργάζθηκαν 20 ημέρες εθελοντικά για το βάψιμο των εσωτερικών χώρων της Ακαδημίας. Παράλληλα είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν την ιστορία και τη ζωή του νησιού μας.

938 28 Κυριακή της Ορθοδοξίας

Μετά την πανηγυρική θ. λειτουργία στο μοναστήρι της Γωνιάς και τη λιτάνευση των ιερών εικόνων, ο εορτασμός συνεχίζεται όπως κάθε χρόνο στην ΟΑΚ. Ομιλία του καθηγητή του Πανεπιστημίου Κρήτης Θεοχάρη Δετοράκη, με θέμα: "Μαρτή και ουσία της Ορθοδόξης Εικονογραφίας" και συζήτηση για της θέση και τη χρήση των ιερών εικόνων σε μιά εποχή χειμάτη από είδωλα.

ΜΑΡΤΙΟΣ

2. Ενορία Αγίου Χριστοφόρου Σούδας

939 8. Προς έναν υπεύθυνο Τουρισμό

Ημερίδα με 50μελή ομάδα αθλοδαπών (κληρικών, καθηγητών Πανεπιστημίων κ.ά.), που συζητούν μαζί μας προβλήματα ή δυνατότητες προαγωγής ενός υπεύθυνου Τουρισμού.

940 12-13 Διανθρώπινη κοινωνία.

Νέοι δάσκαλοι και άλλοι επιστήμονες, μέλη της "Ομάδας Αμαδοσίας" του Ηρακλείου συζητούν μαζί μας προβλήματα διανθρώπινης κοινωνίας μέσα στην αντιπαλότητα της σύγχρονης ζωής και στο Μυστικό Σύμμα του Χριστού, την Εκκλησία.

13. 36ο Λύκειο Αθηνών

15. Ομάδα αθλοδαπών ενημερώνεται για το έργο της ΟΑΚ. Μετέχουν ο βουλευτής von Schmude (Bundestag, CDU), στρατιωτικοί και ένας δημοσιογράφος της εφημερίδας "DIE WELT".

941 19-26 "THE SECRETORY EVENT" (πρβλ. 854) Ομάδα βιολόγων, φυσιολόγων, βιοφυσικών και γιατρών από την Αγγλία, της ΗΠΑ, τη Γαλλία και την Ιταλία, συζήτησαν τις έρευνές τους πάνω στη δυνατότητα επέμβασης στις εγκεφαλικές και τις νευρικές ασθένειες, μέσω του συστήματος των εκκρίσεων. Τις εργασίες της ερευνητικής ομάδας συντονίζει ο Βρετανός Καθηγητής J. Treherne, ζωολόγος, αλλά και συγγραφέας (μερικά έργα του έχουν γνωρίσει μεγάλη κυκλοφορία). Τα πορίσματα των συμποσίων αυτών δημοσιεύονται στο Περιοδικό "THE JOURNAL OF EXPERIMENTAL BIOLOGY". Πολλά τεύχη του περιοδικού διατίθενται δωρεάν σε ερευνητικά κέντρα του Γ' Κόσμου, σε χώρες του οποίου αποστέλλονται και τα έσοδα από τη διάθεση του περιοδικού. Στον τόμο του Σεπτεμβρίου 1987, δημοσιεύθηκαν τα πορίσματα του περισυνού συμποσίου. Στον πρόλογο γίνεται ευμενής αναφορά στην ΟΑΚ και στις εμπειρίες που συναπέκμισαν οι σύνεδροι από την Κρήτη.

943 20-28 "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ" Φιλοξενία 11 καλλιτεχνών που προσέφεραν έργα τους στο παραπάνω πρόγραμμα.

27. Α' Λύκειο Σάμου

31. Λύκειο Καστοριάς

31. Ιονίδιος Σχολή Πειραιώς

943 28/2 - 4/3 "ΖΩΣΑΙΩΡΘΟΔΟΞΙΑ"

'Υστερ' από 30 χρόνια συναντήθηκαν στην ΟΑΚ πάστορες, που είχαν μετεκπαιδευθεί μαζί με τον A. Παπαδέρο στο "Σεμινάριο για Εκκλησιαστική διακονία στη βιομηχανία" (MEINZ - KASTELL), δηλαδή για συμπαράσταση προς τους εργαζόμενους στη βιομηχανία. Οι παραπάνω και άλλοι από μεταχεινέστερες σειρές μετεκπαιδευσης, καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους είχαν την ευκαιρία ν' ανταλλάξουν εμπειρίες και να γνωρίσουν όψεις της ορθοδόξης θεολογίας και ζωής.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Εργασίες ανακαίνισης των εγκαταστάσεων του Ιερύματος (πρβλ. 937) παρεμπόδισε κάπως τη συνεδριακή του δραστηριότητα αυτό το τρίμηνο.

Φιλοξενία στην JEDDAH.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΔΕΡΟΥ ὁ τοποθετούσαν μέσω ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

7 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΕΩΣ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1988

1. Μια συνεδρία της CCPD (Επιτροπής του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών/Π.Σ.Ε.), που ασχολείται με προβλήματα συμμετοχής της Εκκλησίας στην ανάπτυξη, επίσημες εκκλησιαστικές προσκλήσεις και η παράκληση πολλών φίλων, μου επέτρεψαν ένα ταξίδι 68 ημερών στην Ασία, με την ευλογία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου μας ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, την έγκριση του Διοικητικού Συμβουλίου της Ο.Α.Κ. και την προθυμία των συνεργατών μου, να επωμισθούν πολλές ευθύνες κατά τη διάρκεια της απουσίας μου. Το ταξίδι διευκόλυναν επίσης τα Τμήματα του Π.Σ.Ε. που ασχολούνται με την αγακαίνιση και τον ενοριακό βίο (Προϊστάμενος ο Τ. ΑΡΑΙ) και με τη διεκκλησιαστική βοήθεια (Γραμματεία ανταλλαγών προσωπικού, Σ. Ισαας). Ευχαριστώ το Θεό και αναρίθμητους φίλους για τις πολύτιμες εμπειρίες του ταξιδιού αυτού, μερικές από τις οποίες θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας. Μια πρωτη καταχραφή έδειξε πως θα έπρεπε να εκδοθούν οι ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ σε οχκωδες τεύχος για να τις χωρέσουν. Περιορίζομαι λοιπόν τώρα σε μια πολύ συνοπτική και αποσπασματική καταχραφή και ζητώ συγχρόνη από τους αναγνώστες για το "τηλεχραφικό" ύφος του κειμένου που ακολουθεί.

2. Αναχώρηση (7 Ιανουαρίου)

Αναχώρω από την Κρήτη με την ελπίδα, πως δεν θα είναι "σκοτιά" η οδός, ούτε φωνή στην έρημο ο λόγος μου στην Ασία.

3. ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ (8 - 9 Ιανουαρίου)

Το πολύωρο ταξίδι προς Σιγκαπούρη (που τελειώνει με μουσική Μ. Λαζαρίδη) κατά την προσχείσιμη! επιβεβαιώνει την καλή φήμη των αερογραμμών της. Ο πλούτος, η ζωτικότητα και η ευταξία της ασιατικής αυτής πόλης-κράτους εντυπωσιάζει. Προβληματίζει, ωστόσο, η αυτοσυνειδησία του πολιτικού καθεστώτος της. Μόλις πριν λίγες μέρες η Κυβέρνηση της είχε εκδώσει Υπηρεσίες του Συμβουλίου των Εκκλησιών της Ασίας (CCA = Christian Conference of Asia), διεκκλ. οργανισμός, ανάλογος προς το Συμβούλιο Ευρωπαϊκών Εκκλησιών, KEK), που αναγκάσθηκαν να μετοικίσουν στο Χονγκ Κονγκ (βλ. 7β). Αιτιολογία: Το CCA προβαίνει σε... "αντιχριστιανικές ενέργειες", αφού προστατεύει διακόμενους σε διάφορες ασιατικές χώρες, ενθαρρύνει τη "θεολογία της απελευθερώσης" και προκαλεί πονοκεφάλους σε αυταρχικά καθεστώτα...

4. ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ (9 - 21 Ιανουαρίου)

α) Στη Μανίλα και στην Ταγαγταγ διεξάγονται οι εργασίες της CCPD/WCC, της οποίας είμαι μέλος (βλ. 1). Την προηγούμενη συνεδρία της Επιτροπής είχαμε πραγματοποιήσει στη Νικαράγουα (22/7-3/8/1986). Στις Φιλιππίνες λαμβάνονται αποφάσεις για ένα ευρύ πλέγμα εκκλησιαστικών δραστηριοτήτων ανά τον κόσμο, που αφορούν σε αναπτυξιακά προγράμματα για την καταπολέμηση της φτώχειας, της εκμετάλλευσης, των διακρίσεων κ.λπ., στο διάλογο Χριστιανών - Μαρξιστών, στο πρόγραμμα του Π.Σ.Ε για τη Δικαιοσύνη, την Ειρήνη και την Ακεραιότητα της Δημιουργίας (JPI/C) κλπ.

β) Στον ίδιο τόπο και χρόνο συνεδριάζει επίσης η Χριστιανική Ιατρική Επιτροπή του Π.Σ.Ε. (CMC = Christian

Medical Commission). Ορισμένες συνεδρίες και εκδηλώσεις είναι κοινές. Το ίδιο και η καθημερινή προσευχή. Το Εθνικό Συμβούλιο των Εκκλησιών των Φιλιππίνων διευκολύνει σημαντικά τις εργασίες μας και την υπεύθυνη ενημέρωσή μας για την εκκλησιαστική, κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα αυτής της μεγάλης Χώρας, όπου φαίνεται ότι διαφεύδονται, δυστυχώς, η μια μετά την άλλη, οι εδιπίδες που δημιουργήθηκαν με την κατάλυση του δικτατορικού καθεστώτος.

γ) Μια μικροχραφία της βαθιάς διαφθοράς και της κρίσης που μαστίζει τη χώρα γνώρισαν μερικοί από μας στην πόλη Ράγκανγκ, "διάστημη" για την παιδεραστία, που όπως διαπιστώσαμε έχει δημιουργήσει χιλιάδες θύματα (αγόρια 5-12 ετών) τα τελευταία χρόνια. "Αποκάλυψη τώρα" ήταν ο τίτλος μιας ταινίας, τμήματα της οποίας είχαν χυρισθεί σ' εκείνη την πόλη (με τον Μ. Μπράντο). Παράγοντες της ταινίας είχαν συμβάλει τότε στη δημιουργία και την "προβολή" της "παιδοφιλίας" ("Pedophilia") είναι ο επικρατέστερος χαρακτηρισμός, για να μη λείψει και από αυτό το φαινόμενο η σοβαροφάνεια του συσχετισμού με το εφευρετικό δασμόνιο των Ελλήνων!). Οι σκηνές που αντικρύσαμε, ωστόσο, εδώ, ήταν ένας απόλυτης προϊδεασμός για την ασιατική πραγματικότητα, όψεις της οποίας θυμίζουν πράγματι την Αποκάλυψη του Ιωάννη!

5. ΙΑΠΩΝΙΑ (21 - 31 Ιανουαρίου)

α) "Ποιά ήταν η πρώτη σας σκέψη κατά την άφιξή σας στην Ιαπωνία;". Την περίεργη αυτή ερώτηση μου έκαμαν καθηγητές του Χριστιανικού Πανεπιστημίου του Τόκιο κατά τη διάρκεια επίσημου δείπνου, που είχαν την ευχένεια να μου παραθέσουν (30.1). Δίστασα λίγο, αλλά τους ομόλογησα: Η πρώτη μου σκέψη έχει ίσως κάποια αξία από τη σκοπιά της.... Ψυχολογίας του βάθους - ως προϊόν της υποσυνείδητης "προκαταλήψης" για την τεχνολογική πρόοδο της χώρας σας: 'Όταν το βράδυ της 21ης Ιανουαρίου το αεροπλάνο μας βυθίσθηκε κάτω από τα σύννεφα για να προσγειωθεί στην Οζάκα και είδα σε σχήμα παραληπό-

4

2

1

6

5

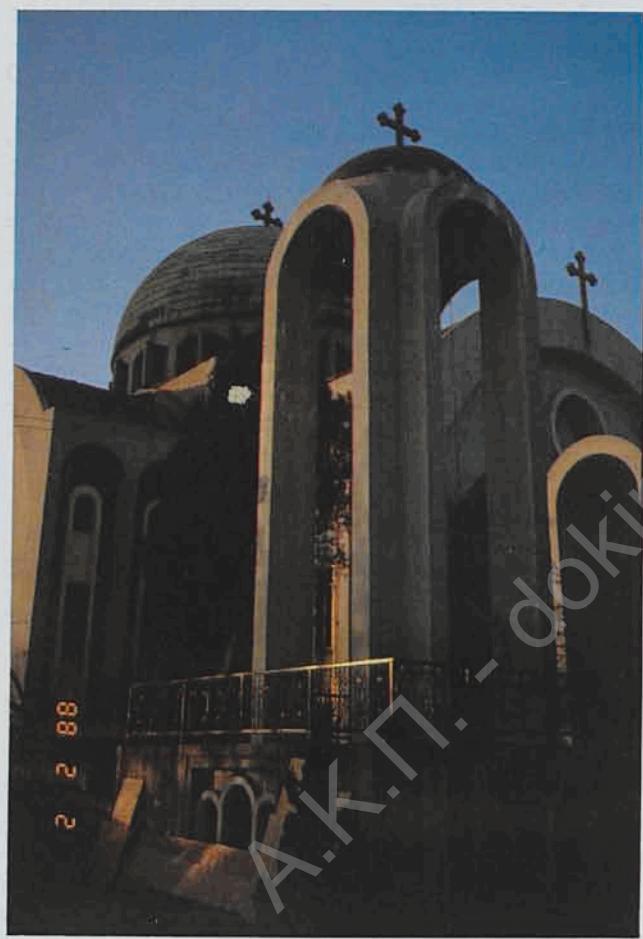
3

7

9

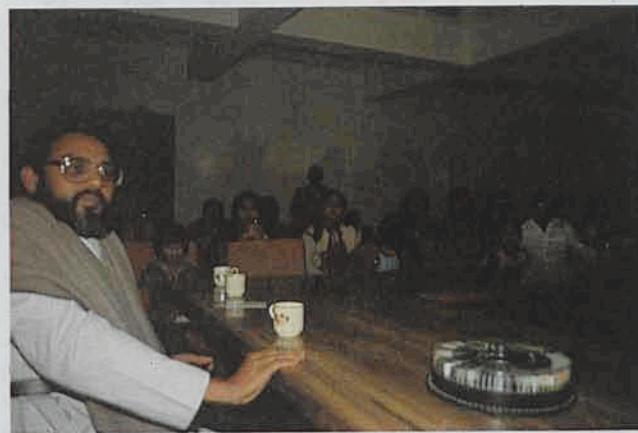

8

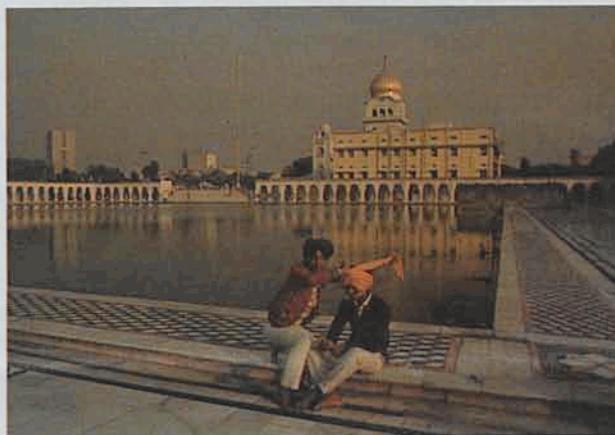
A.K.N. - dokini

10

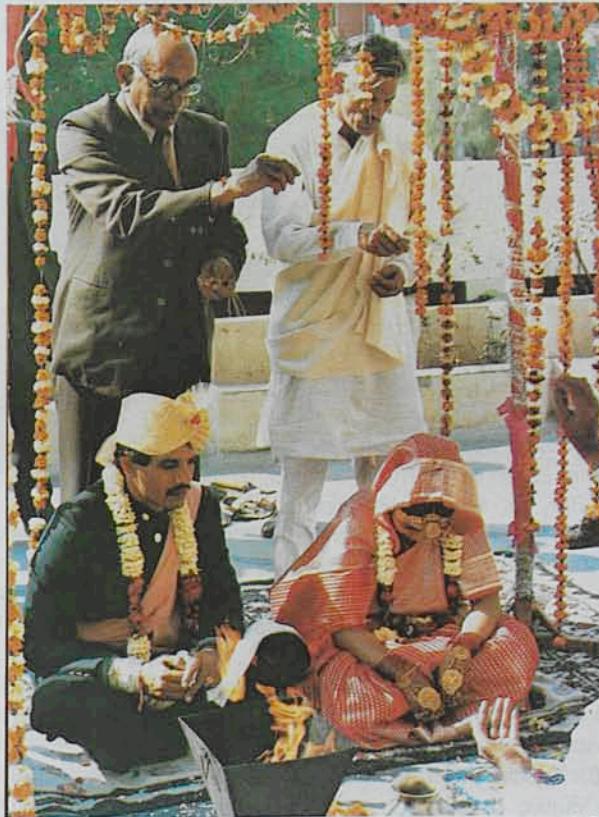
13

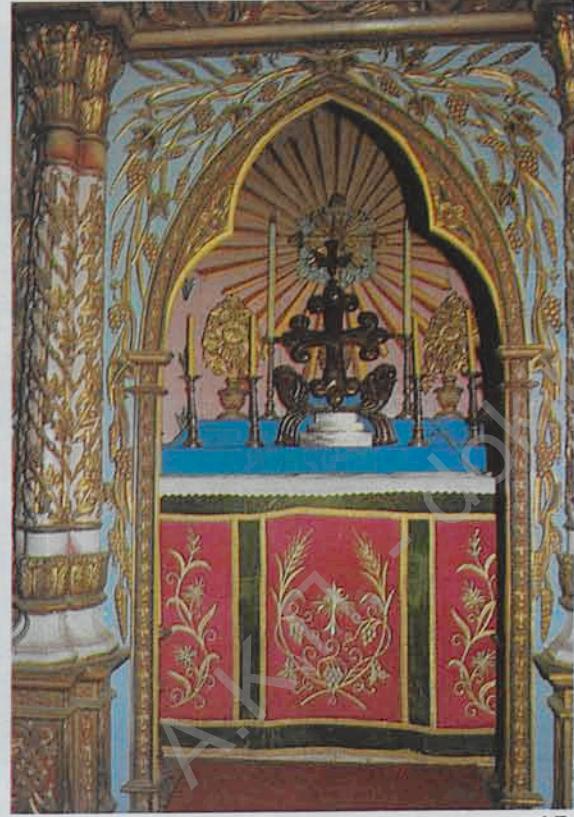
11

14

12

15

Με τους Ορθόδοξους Ιαπωνες του Κυοτο (βλπ. 5η).

γραμμου τα πολυποίκιλα φύτα της πυκνοκατοικημένης περιοχής, σκέψθηκα αμέσως: η Ιαπωνία είναι όπως το εσωτερικό ενός ... τρανζίστορ!

β) Αρχότερα σκέψθηκα ωριμότερα, καθώς γνώριζα καλύτερα τη "χώρα του ανατέλλοντος ηλίου" και άλλες περιοχές της μεγάλης ηπείρου, το δυναμισμό της οποίας επιμένει να παραβλέπει η δυτική μας υπεροψία: 'Οποιος μπορέσει να διαπεράσει το τείχος του κλαυθμού, όπου οδύρεται σήμερα η φτώχεια, η αρρωστεια, η μιζέρια, θα καταλάβει πώς ολόκληρη η Ασία συναρμολογείται σε ένα χιλιαδιά "τρανζίστορ", που είναι πολύ πιθανό πως θα επιβάλει το δικό του ρυθμό στο βιηματισμό της παγκόσμιας ιστορίας. Η αληθιγή των πάντων με αυτή την προοπτική γίνεται αντιληπτή σε όποιον θέλει ν' αφουγκρασθεί και να διατσανθεί τα ερχόμενα. Φυσικά, σ' έναν κόσμο, όπου οι άνθρωποι είναι αμέτρητα "μιλιούνια" και πολλαπλασιάζονται σε ρυθμό ... κομπούτερ, χάνει κάθε νόημα η προβληματική, ποιό θα είναι το ανθρώπινο κόστος της αλλαγής!

γ) Οι άνθρωποι των Χριστιανικών Ακαδημιών της Ιαπωνίας και πολλοί άλλοι, φίλοι από πριν ή άγνωστοι ως τότε, με περιβάλλουν με μιά φροντίδα, που αληθινά σκλαβώνει!

Κύριο (21 - 27 Ιανουαρίου)

δ) Φιλοξενούμαι στο *Kansai Seminar House* ('Ιδρυμα παρόμοιο με την ΟΑΚ). Οι "Κρήτες του Κυότο", δηλαδή τα στελέχη της Ακαδημίας αυτής που μας είχαν επισκεφθεί πέρισσο (βλπ. αριθ. 849), με υποδέχονται με εγκαρδιότητα και με διευκολύνουν πρόθυμα στο να γνωρίσω το 'Ιδρυμα, την πόλη με τα περίφημα βουδιστικά και σιντοϊστικά της

Κυότο (βλπ. 5δ).

τεμένη και θοιπά μνημεία, τη ζωή της ιαπωνικής οικογένειας και την "ιεροτελεστία του τείου", που εκτελεί με τέχνη και αισθαντικότητα η *Taeko Fujii*.

ε) Ο Διευθυντής *Satoshi Hirata* και μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Ακαδημίας με ενημερώνουν για την εργασία τους και τις δραστηριότητες ανάλογων φορέων και ομάδων πρωτοβουλίας, που συνεργάζονται στα πλαίσια της Αρχάνωσης Χριστιανικών Ινστιτούτων Κοινωνικής Δράσης στην Ασία (ASICA). Συζητούμε και θέματα συνεργασίας και ανταλλαγών μεταξύ των Ιδρυμάτων μας.

στ) Ο Καθηγητής *Masao Takenaka*, αυθεντία σε θέματα τέχνης και Πρόεδρος του "Ασιατικού Συνδέσμου Χριστιανικής Τέχνης" (ACAA), δείχνει ζωηρό ενδιαφέρον για το πρόγραμμα της ΟΑΚ "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ" (ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ 2 (1986)16). Μαζί επισκεπτόμεθα την έκθεση του *Yasuo Ueno*, που υπόσχεται συμμετοχή στο πρόγραμμά μας (ακολουθεί την τεχνοτροπία της Βιζαντινής εικονογραφίας!). Ο *M.Takenaka* γράφει επιστολή σε καλητελέχνες της Ασίας και συνιστά το πρόγραμμά μας.

ζ) Ο παλιός μου φίλος *John England* και η σύζυγός του *Rita* με ενημερώνουν για τις τάσεις της σύγχρονης θεολογίας στην Ασία. Σε μερικές από τις τάσεις αυτές υπογραμμίζεται η ανάγκη, να "αφεθηγνισθεί" ο Χριστιανισμός και ο Χριστός να προσλάβει τη σορκα και το πρόσωπο της Ασίας. Βλέποντας τις βαθές πηγές σ' αυτό το σώμα και τις παραμορφώσεις του ανθρώπινου προσώπου σ' αυτή την ήπειρο, καταλαβαίνω καλύτερα τους θεολόγους εκείνους, που ζητούν ένα σταυρωμένο Χριστό αγκαθία με το σταυρωμένο άνθρωπο!

η) Την Κυριακή, 24 Ιανουαρίου, εκκλησιαζόμαι στον Ορθόδοξο ναό του Κυότο. Ακολουθεί συνεστίαση με το εκκλησιασμά και ανάλογη προς την περίσταση ομιλία μου. Η νεαρή *Anastasis* ζητά να έρθει σε μονή της Κρήτης για ν' ασκηθεί στο μοναχισμό. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ιαπωνίας είναι ανάγκη να λύσει τα δικαιοδοσιακά της προβλήματα και -όπως μου είπαν μερικοί- ν' αποκτήσει τη δική της ταυτότητα - μέχρι σημερα είναι επηρεασμένη έντονα από τη ρωσική Ορθοδοξία.

ι) Οι συνεργάτες της Ακαδημίας, τα μέλη ενός σεμιναρίου (συνδικαλιστικά στελέχη των μεχάνων επιχερήσεων της Ιαπωνίας) και άλλοι καλεσμένοι παρακολουθούν ομιλία μου (25.1) με θέμα την ΟΑΚ, την Ορθοδοξία, τον Ελληνισμό και την Ευρώπη (τόσον εδώ, όσο και σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις - όπου υπάρχουν τα αναγκαία τεχνικά μέσα - χρησιμοποιώ επίσης σλάϊτς και βιντεοταινίες με την επίσκεψη του *Οικουμενικού Πατριάρχη* στην Ελλάδα και συναυλία ελληνικής μουσικής). Μεταφράζει από τα χερμανικά ο *K. Sprengelapp*, γνωστός από τα χρόνια των σπουδών μου στη Γερμανία και καθηγητής της Φιλοσοφίας τώρα στο Πανεπιστήμιο του Doshisha. Συμφωνούμε να επισκεφθεί το Μάρτιο του 1989 τη χώρα μας για σειρά συναυλιών με την διεθνή χορδία του Πανεπιστημίου.

κ) Η ζεστή αποχαιρετιστήρια τελετή είναι ταυτόχρονα μια υπόσχεση για αμοιβαία κοινωνία και στο μέλλον.

Χιροσίμα (27 - 29 Ιανουαρίου)

ια) Στη Χιροσίμα φθάνω αργά το βράδυ με βαθιά συκινηση. Τα της παραμονής μου φροντίζει ο πάστορας *J. Arakawa* και με τη σύζυγό του με ενημερώνουν για τη ζωή της ενορίας.

ιβ) Η *Suzuko Numata* είναι μιά "HIBAKUSHI: ένας από τους λίγους ανθρώπους, που ζήσαν από πολύ κοντά την

Συζήτηση με τη S. Numata (βλ. 5ιβ).

έκρηξη της πρώτης ατομικής βόμβας το πρωί της 6ης Αυγούστου 1945 και επεζησαν (έχει ενα μόνο πόδι και πολλά σημάδια του ολοκαυτώματος), μου διηγείται συγκλονιστικές λεπτομέρειες.

(γ) Οι Y. Yamashita και M. Toshiro με ξεναγούν στους χώρους που μιλούν για την τραγική καταστροφή (είναι στελέχη της Ομάδας HIP = Hiroshima Interpreters for Peace, που ξεναγούν εθελοντικά τους αλλοδαπούς με πνεύμα καταλλαγής και ερήνης).

(δ) Στο γεύμα, στο οποίο, εκτός από τους παραπάνω, μετέχουν επίσης οι K. Tanaka και Y. Yamashita (του Ιερού ματος Ειρήνης της Χιροσίμα και του Νογκασάκι), συζητείται και το πρόγραμμά μας "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ", που αποκτά φυσικά καινουριες διαστάσεις στη Χιροσίμα!

(ε) Με το Γραφείο Διεθνών Σχέσεων του Δήμου, συζητώ το ενδεχόμενο να συμμετάσχει ο Δήμαρχος της Χιροσίμα το 1990 στη "ΔΙΑΣΚΕΨΗ ΚΡΗΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ" (βλ. αρ. 780 κ.εξ), που θα έχει ως θέμα: "ΤΟ ΦΩΣ ΠΟΥ ΖΩΟΠΟΙΕΙ" (Μεταμόρφωση του Χριστού, 6 Αυγούστου) ΚΑΙ ΤΟ ΦΩΣ ΠΟΥ ΣΚΟΤΩΝΕΙ!" (πυρηνική απειλή).

(στ) Η Χιροσίμα με τις χιλιάδες των κατοίκων της, την εντυπωσιακή ρυμοτομία, τα μεχάλια κτίρια και τα χερμάτο

Βαθύ πηγάδι στην Κεραμά (βλ. 8ιε).

ζωή και κίνηση καταστήματα παντοειδών δραστηριοτήτων, μοιάζει να έχει λησμονήσει παντελώς το παρελθόν και να πορεύεται με σιγουρία προς το μέλλον, όπως ολόκληρη η Ιαπωνία.

(ζ) Ακούω, βλέπω, σωπαίνω! Τρομακτική εναλλαγή παραστάσεων, στοχασμών και προαισθήσεων για το μέλλον της ανθρωπότητας. Στο Μουσείο συγκλονίζουν τα τεκμήρια της καταστροφής. Οι πίνακές του ζεύγους Maruki, των ζωγράφων του ολοκαυτώματος, μοιάζουν με αναπαράσταση της Αποκάλυψης.

Τόκο (29 - 31 Ιανουαρίου)

(η) Στο σινδροβρομικό σταθμό με υποδέχεται η Chiba Yu Ko, Διευθύντρια της Χριστιανικής Ακαδημίας του Τόκο και η M. Arai (κόρη του T. Arai, βλ. 1). Η διαδρομή από τη Χιροσίμα ώς εδώ, παρά το ομιχλώδες του καιρού, υπήρξε αποκαλυπτική για τη δυναμική αυτού του "τρανζίστορ" και τη φυσιογνωμία της Χώρας (αν και το Fuji έδειξε μόνο μιά στιγμή τη μεγαλοπρέπειά του μεσ' από τα σύννεφα).

(ι) Επίσημη επίσκεψη στο Εθνικό Συμβούλιο Εκκλησιών της Ιαπωνίας. Συζήτηση με τον Γενικό Γραμματέα Nakajima Masaaki (John) και άλλα στελέχη (Maejima Matunaga, Matsuki, Shigeko Yamano κλπ) για τις δραστηριότητες του Συμβουλίου και την κατάσταση του Χριστιανισμού στην Ιαπωνία. Ενημέρωσή τους για τα δικά μας εκκλησιαστικά και εθνικά ζητήματα (όπως γίνεται σε όλες τις επικοινωνίες μου στην Ασία).

(κ) Πλήθος ανθρώπων παρακολουθεί διάλεξή μου (30 Ιανουαρίου, εορτή των Τριών Ιεραρχών) στη μεγάλη αίθουσα του μεγάρου KYOBUNKAN με θέμα: Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΟΗ ΣΚΟΠΙΑ (μεταφράζει από τα γερμανικά ο Rev. Minami).

(κα) Επίσημο δείπνο στο Χριστιανικό Πανεπιστήμιο (πρβλ. 5α). Θερμή προσφώνηση από τον Δρα Hidemitsu Nakagawa, Πρόεδρο του Συμβουλίου των Χριστιανικών Ακαδημιών της Ιαπωνίας (τέως Πρύτανη του Πανεπιστημίου, Ακαδημαϊκό). Απαντώ όπως επιβάλλει η περίσταση. Στο δείπνο μετέχουν εκκλησιαστικές προσωπικότητες και καθηγητές (Rev. Minami, E. Oyama, T. Yamamoto, I. Kato, S. Matsunaga, Kentaro Shiozaki, C. Yuko, K. Takao, Πρόεδρος της Χριστ. Λογοτεχνικής Εταιρείας της Ιαπωνίας, ο H. Oura, Διευθυντής των "Christian News" κ.ά.). Μιά ερώτησή τους, μου δίνει την ευκαιρία ν' αναφερθώ αναλυτικά στον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό και τις προρρήσεις του και, έμμεσα, στην Τουρκοκρατία και τους αγώνες του Εθνους (μέχρι σήμερα). Συζητήθηκε πιθανή επίσκεψή τους στην Κρήτη.

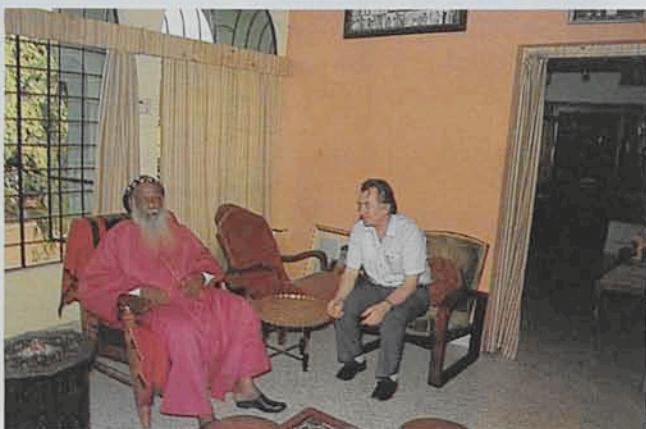

Με τη ζωγράφο Maruki (βλ. 5κβ).

(κβ) Μεταβαση στο Μουσείο του ζεύγους Maruki (5 ιζ). 'Υστερ' από ενημέρωση, εξασφαλίστηκε συμμετοχή τους στο πρόγραμμά μας "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ".

6. ΚΟΡΕΑ (31 Ιανουαρίου - 3 Φεβρουαρίου)

(α) "Αυτοκρατορική" φιλοξενία μου από την Ακαδημία της Κορέας, στην εισόδο της οποίας αναγράφεται πώς εμπνευστής της υπήρξε ο Πλάτων! Ο Διευθυντής της Dr. Won Yang Kang, φίλος εκθετούς της OAK (1972) και διακεκριμένη προσωπικότητα της χώρας του, με ενημερώνει για το έργο του Ιερού ματος και με εισάγει στα εκκλησιαστικά

16

18

19

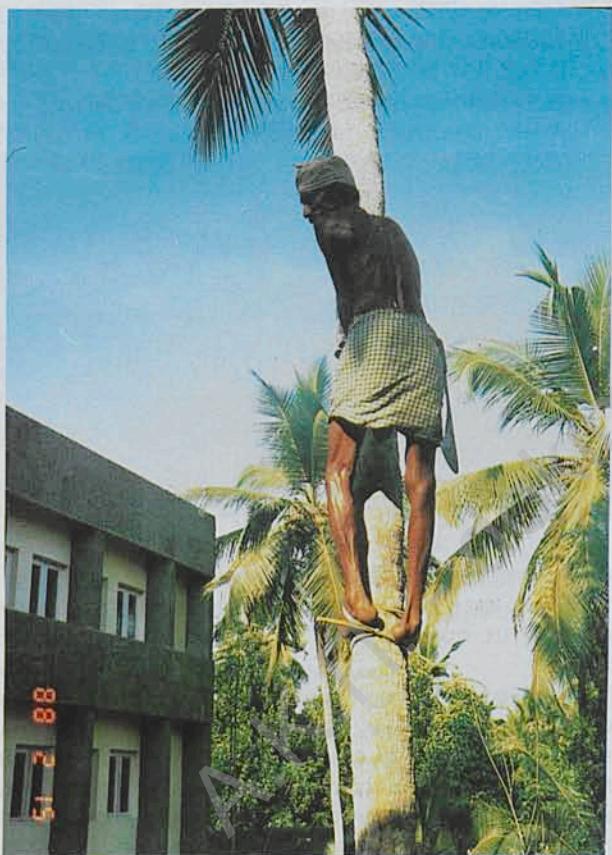
17

20

22

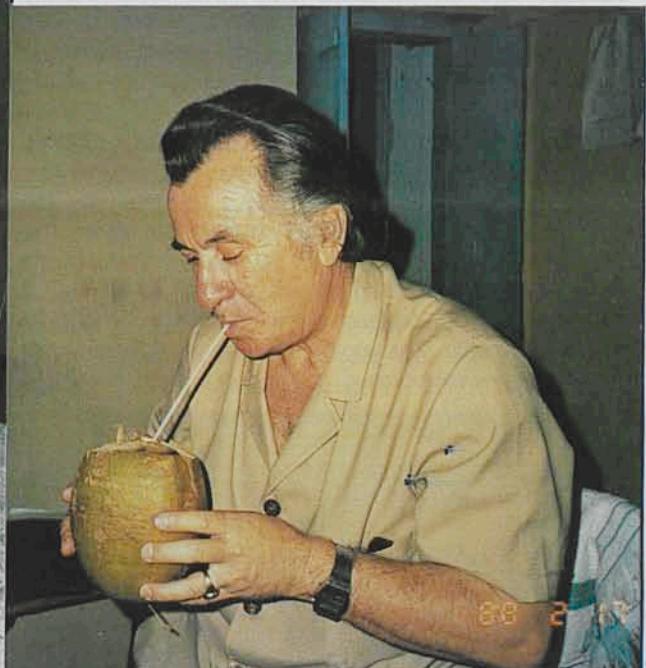
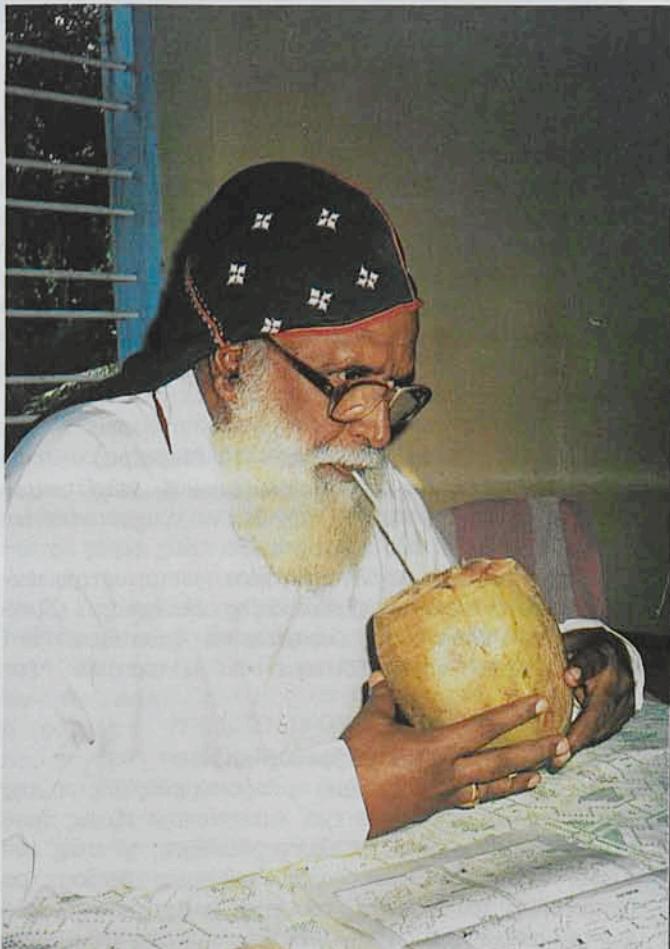
21

23

24

25

26

27

πράγματα, στον πολιτισμό και στα σημειώνα πολιτικά προβλήματα της Κορέας, καθώς και στην ένταση της ευρύτερης περιοχής.

β) Επίσκεψη στο "ΟΛΥΜΠΙΑΚΟ ΧΩΡΙΟ" με τις εξαίρετες εγκαταστάσεις του. Αναλυτική ενημέρωση από εκπρόσωπο της Ολυμπιακής Επιτροπής της Κορέας, που μου επιδίδει και το έμβλημα των Ολυμπιακών Αγώνων, οι οποίοι ευχόμεθα να διεξαχθούν χωρίς αγωνία και άγονες αντιπαραθέσεις. Συζήτηση με τον Διευθυντή της Ακαδημίας (που είναι Πρόεδρος της Πολιτιστικής Επιτροπής των Αχινών) πάνω σε θέματα συμμετοχής ελληνικών καλλιτεχνικών συγκροτημάτων και λειτουργίας Ορθόδοξου Παρεκκλησίου στο χώρο των αγώνων (υπόσχεση ότι θα αναφέρω σχετικά στους αρμόδιους, όπως έγινε στο μεταξύ).

γ) Επίσκεψη σε παράρτημα της Ακαδημίας εκτός Σεούλ, στο Εθνικό Πάρκο (*Korean Folk Village*) και στο "Korea House".

δ) Συνεργασία με τον *Oh, Jae-Shik*, εξέχουσα εκκλησιαστική προσωπικότητα, που ορίσθηκε νέος Διευθυντής της CCPD/WCC (βλ. 1) και τον ζωγράφο *H. C. Myung*, που υποσχέθηκε συμμετοχή στο πρόγραμμα "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣΠΟΣΤΟ".

ε) Ομιλία (με σλάϊς) πρός το προσωπικό της Ακαδημίας (η ομιλία αυτή και όλες όσες αναγράφονται στο εξής, έγιναν στα αγγλικά, με μετάφραση στις τοπικές χλωσσες, όπου ήταν τούτο αναγκαίο. Εξαίρεση η ομιλία της περιπτώσεως ζ.)

στ) Στην Πρεσβυτεριανή Θεολογική Σχολή της Σεούλ, διάλεξη για θέματα Ορθόδοξου Θεολογίας πρός θεολόγους - υποψήφιους διδάκτορες από χώρες του Γ' Κόσμου και της Ευρώπης, ξενάγηση από τον Δρα *Yang Bong Kim*, μέλος της CCPD και συζήτηση προτασεώς του για μετεκπαίδευση Ελλήνων θεολόγων στην παραπάνω Σχολή.

ζ) Στο Ορθόδοξο Ιεραποστολικό Κέντρο με ξεναγεί ο Αρχιμ. π. *Σωτήριος Γραμματίς*, ο κληρικός που διερμηνεύει πειστικά και αποτελεσματικά το ορθόδοξο ευαγγελικό μή-

Σεούλ: π. Σωτήριος Γραμματίς (βλ. 6ζ.).

νυμα στην Κορέα. Ένα μικρό ποσό 1000 δολαρίων, που επένωσα, ήταν μιά συμβολική διαβεβαίωση και εκδήλωση της αληθευγύης μας (μέρος του ποσού συνεισέφεραν ο Δικηγορικός Σύλλογος Χανίων και ορισμένοι ευερείς χριστιανοί, το υπόλοιπο διέθεσε η ΟΑΚ). Εσπερινός στον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου. Συγκινητική ψαλμωδία από νέους και νέες, στη δική τους γλώσσα. Ομιλία προς τους συγκεντρωθέντες Ορθόδοξους της Σεούλ - συζήτηση (μεταφράζουν ο π. Σωτήριος, άριστος γνώστης της κορεατικής, και ο πανεπιστημιακός καθηγητής *Jae-won Yu*, δρ. Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών). Ευχάριστη πνευματική

αποσπερίδα, με την οποία οικοκληρώνεται κατά τον καθύτερο δυνατό τρόπο η επίσκεψη μου στην Κορέα.

7. ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ (3-6 Φεβρουαρίου)

α) Σύναξη των Ελληνορθόδοξων κατοίκων αυτής της πόλης στην κατοικία του Προέδρου της κοινότητας Παλυχρόνη Μακρίδη, ομιλία (με σλάϊς κλπ), συζήτηση για τις ανάγκες και τις προοπτικές της κοινότητας και προσκύνημα στο Ορθόδοξο Παρεκκλήσι, που έχει διευθετηθεί προσωρινά στην κατοικία του Ορθόδοξου Κινέζου *Louka Chou* και της συζύγου του *Norbas* (το γένος Χειλαδάκη, από το Γαβαθοχώρι Χανίων!).

β) Επίσκεψη (δυό φορές) στο Συμβούλιο Εκκλησιών της Ασίας (OCA). Αναλυτική ενημέρωση από τον αναπληρωτή Γενικό Γραμματέα *G. Nitōn* για τους λόγους εκδικήσης των Υπηρεσιών του από τη Σιγκαπούρη (βλ. 3). Συζήτηση με την *May-An Villalde* (μέλος της CCPD) και το σύζυγό της, καθώς και με άλλα στελέχη του OCA. (*M. Kau Hob, R. Singh, ζεύγος Νοελ κ.ά.*) για τις δραστηριότητες των τμημάτων του Συμβουλίου και γενικότερα των Εκκλησιών της Ασίας (και της Αυστραλίας - *N. Ζηλανδίας*, που είναι επίσης μέλη του OCA).

γ) Γνωριμία με τη μοναδική στο είδος και στη μοιρά της αυτή πόλη, που είναι φανερό, πως θα διαδραματίσει στο προσεχές μέληπον έναν ιδιάζοντα ρόλο, διατηρώντας τα "κεκτημένα" και αξιοποιώντας την επικείμενη ενσωμάτωσή της με την Κίνα.

8. ΙΝΔΙΑ (6 Φεβρουαρίου - 11 Μαρτίου)

Με την άφιξή μου στο αεροδρόμιο του *N. Δελχί* τα μεσάνυχτα αυτής της ημέρας, αρχίζει να πραγματοποιείται μιά παλιά επιθυμία, που είχε ματαιωθεί τρείς φορές ώς τότε. Η επίσκεψη στη μεγάλη αυτή χώρα γίνεται υστερά από επίσημη πρόσκληση της *Syrian Orthodox Church*, της Εκκλησίας του Αγίου Θωμά (*Mar Thoma Church*) και του Οικουμενικού Κέντρου του *Μαργκαρέ*.

N. Δελχί (6 - 11 Φεβρουαρίου)

α) Στο *N. Δελχί* θα είμαι φιλοξενούμενος της πρώτης από αυτές. Το πρόγραμμα έχει καταρτίσει ο εξόχως δραστήριος κληρικός π. *K. M. George*, θεολόγος, γνωστός και στους Ορθόδοξους κύκλους και πολύτιμος βιοηθός του Μητροπολίτη του *N. Δελχί*, που είναι ο ευρύτερα γνωστός για την πολυμαθεία και την οικουμενική δράση του - ένας από τους Προέδρους του Π.Σ.Ε. σήμερα - Δρ. *Pavlos Mar Gregorios* (που απουσιάζει ατυχώς). Η συμπαράσταση του π. *George* διευκολύνει την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του χρόνου, που διατέθηκε κυρίως για τις παρακάτω δραστηριότητες:

β) Γνωριμία με τις συνεχόμενες μεγαλουπόλεις (*Παλαιό και N. Δελχί*) με τα μύρια "πρόσωπα" και τα μνημεία τους και, φυσικά, μιά στιγμή περισυλλογής στο μαυσωλείο του *Μαχάτμα Γκάντι*.

γ) Άμεση επικοινωνία με θρησκευτικές πραγματικότητες, που είχα μελετήσει στα βιβλία μέχρι τώρα (π.χ. παρακολούθηση τελετουργίας ινδουϊστικού γάμου, επίσκεψη σε τεμένη της "επικρατούσας" θρησκείας - του Ινδουϊσμού - καθώς και σε ιερά του Βουδισμού, των *Sikh*, του Ισλαμισμού κ.ά. (σε ώρες τελετουργίας). Σε όλες τις περιπτώσεις και παρά τις διαφοροποιήσεις, διαπιστώνω τη βαθιά θρησκευτικότητα του λαού, πράγμα που γνωρίζουν να

Νέο Δελχί - Σοβιετική εβδομάδα με τον βυζαντινό Παντοκράτορα της αφισσας.η. Ν. Δελχί (βλπ. 8γ).

"αξιοποιούν" άριστα εκείνοι που αγαπούν τα "Ιερά χρήματα" και πολύ περισσότερο εκείνοι που διαστρέφουν το θρησκευτικό συναίσθημα σε φανατισμό, μισαθλιδοδία και αδελφοκτόνο βία, ακριβώς στη χώρα που δοξάσθηκε με το σύνθημα της μη βίας! Οι πάντες στην Ινδία μιλούν για μια πραγματικότητα, που εδράζεται στην αρμονία ή την εναρμόνιση των πάντων. Τα πάντα, ωστόσο, συγκλονίζονται στο βάθος από μιά διαρκώς εντεινόμενη αντιαθότητα.

6) Με αυτή κυρώς την απορία γύρω από τη δυσνόητη σε μένα εναρμόνιση των αντιθέσεων, επισκέπτομαι δύο θρησκευτικές προσωπικότητες, συνοδευόμενος από τον π. George. Πρώτα τον Shubh Karan Dasani, ηγέτη των Jainists, που είχε συναντηθεί προ καρού με τον Πάπα και την ιταλική πολιτική ηγεσία για θέματα ειρήνης (στη συνάντηση μας παρευρίσκεται και ο υπεύθυνος συνεδρίων U. L. L., του Υπουργείου Εξωτερικών, αν κατάλαβα καθά). Έπειτα τον D. Tukku, Διευθυντή του μορφωτικού ιδρύματος "Οίκος του Θιβέτ" (και περίου "Υπουργό Εξωτερικών" του Dasai L. Lama), ο οποίος υποσχεται σύμπραξη στο πρόγραμμα "ΠΡΟΣΩΠΟ ΠΡΟΣ ΠΡΟΣΩΠΟ". Μόνον οι εμπειρίες από τετοιους χώρους και η αναστροφή με τέτοιους ανθρώπους μπορούν να βοηθήσουν αποτελεσματικά στο να κατανοήσει κανεις τα προβλήματα, που αντιμετωπίζει ο Χριστιανισμός σ' αυτή τη χώρα, αλλά και τη φύση των θρησκευτικών - φιλοσοφικών προκλήσεων της Ανατολής προς τη Δύση.

ε) Συζήτηση των παραπονών και σλήλων σχετικών προβλημάτων με ηγετικές εκκλησιαστικές προσωπικότητες, όπως με στελέχη της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας (π. Dięs, Δ/ντή του Κέντρου της Συνόδου των Επισκόπων, η A.

Μαθητές στην JEDDAH.

Nəmbiərərəməbi), αρμόδιο για θέματα Οικουμενισμού και Διαθρησκειακού Διαλόγου), με τον Πρόεδρο της Εκκλησίας της B. Ινδίας (πρώην Αρχιεπίσκοπο Məgbul Cələb, τον υπεύθυνο των Κεντρικών Γραφείων της Εκκλησίας αυτής P. Səntrəvək. (Η Εκκλησία αυτή, όπως και εκείνη της N. Ινδίας, αποτελεί μιά προσπάθεια για τη συσπείρωση διαφόρων προτεσταντικών ομολογιών σε μιά εκκλησιαστική ενότητα. Το οικουμενικό αυτό πείραμα βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη).

στ) Γεύμα με τον Raiai K. M. Mathew, στέλεχος του κυβερνώντος κόμματος και Πρόεδρο της Επιτροπής για τους Διανοούμενους, ενημέρωση για τα πολιτικά πράγματα της Ινδίας και της ευρύτερης περιοχής, καθώς και για τις πνευματικές και πολιτιστικές τάσεις στην Ινδία.

ζ) Επισκεψη σε ναούς και ιερύματα της Μητροπόλεως N. Δελχί και στο Επισκοπείο του Σεβ. Πατέρων, κέντρο πολιτισμού δραστηριοτήτων. Συνάντηση με κληρικούς, ομιλία προς χριστιανούς της περιοχής (με σλάϊτς κλπ) και πρώτη άμεση γνωριμία με αυτή την εκκλησιαστική παράδοση των Συροφθοδόξων.

Μπαγκαλόρ (11 - 13 Φεβρουαρίου)

η) Στη βιομηχανική πόλη Bangalore και στον περίγυρό της αναπτύσσονται αξιόλογες θεολογικές, διεκκλησιαστικές και διαθρησκειακές δραστηριότητες, μερικές από τις οποίες είχα την ευκαιρία να γνωρίσω κάπως. Ειδικότερα:

9) Είχα τρείς συναντήσεις με τον διαπρεπή θεολόγο M. A. Thomaz, μέλος της Mar Thoma Church, ιερυτή του Οικουμενικού Χριστιανικού Κέντρου του Whitefield, το οποίο και στηρίζει ακόμη. Με δική του κυρίας πρωτοβουλία ιερύθηκε και πρόκειται να λειτουργήσει στο Κέντρο αυτό από το 1989, με διεκκλησιαστική συνεργασία, Σχολή Οικουμενικής Θεολογίας (Indian School of Ecumenical Theology,) που θα τελει υπό τις οδηγίες διεθνούς Κοσμητείας, στην οποία με συμπεριέλαβαν ευγενώς. Συζητήθηκε ο τρόπος της τακτικής συμμετοχής Ελληνοφθορδόξων θεολόγων στο διδακτικό προσωπικό της Σχολής.

ι) Στο Οικουμενικό Κέντρο (ανάλογο με την OAK) είχα συνεργασία με τη διευθύντρια Susy Nellithampat και το επιστημονικό επιτελείο της (αμοιβαία ενημέρωση για το έργο και τα προβλήματα των ιερυμάτων μας.) και έδωσα δύο διαλέξεις (με σλάϊτς κλπ.).

ια) Εξαλλόου, στην πόλη Bangalore επισκέφθηκα την Προτεσταντική Θεολογική Σχολή, όπου είχα δύο διεξοδικές θεολογικές συζητήσεις (μία με το Σύλλογο των Καθηγητών και μία με 35 περίου υποψήφιους διδάκτορες), καθώς και δύο συναντήσεις με τον M. M. Thomas πρωτην Πρόεδρο της

Στη Ρωμαιοκαθολική Σχολή του Μπαγκαλόρ (βλπ. 8ια).

Κεντρικής Επιτροπής του Π. Σ. Ε. Επίσης επισκέφθηκα τη μεγάλη Ρωμαιοκαθολική Θεολογική Σχολή (*Dharmaram Nidya Kshetram/ Dharmaram College*). Ο κοσμήτορας π. *Joseph Pathrapankal CMI*, αναφέρθηκε ιδιαίτερα στις εξελίξεις της ρωμαιοκαθολικής θεολογίας στην Ασία, σε θέματα ιερατικών κλήσεων και στο παλιό, ακανθώδες και πάντα απλύτο πρόβλημα του επιτρεπτού βαθμού "προσαρμογῆς" του Ευαγγελίου στο ινδουϊστικό περιβάλλον.

Τριβάντρουμ (13 - 16 Φεβρουαρίου)

(β) Στην πόλη αυτή, πρωτεύουσα του Διμόσπονδου Κρατιδίου της Κεράλας, με φιλοξενεί από σήμερα η *Εκκλησία του Αγ. Θωμά (Mar Thoma Church)* στην κατοικία του Επισκόπου Εφραντίου, με την ξεχωριστή φροντίδα της οικογένειας του π. *Jolly Thomas*, που διευθύνει ένα Κέντρο Σπουδών. Έχω την ευκαιρία να γνωρίσω το νοτιότατο αυτό άκρο της Ινδίας, τον επίσκοπο και πολλούς κληρικούς, να επισκέψω μερικές χριστιανικές οικογένειες, να μελετήσω το πλούσιο πνευματικό και κοινωνικό έργο της τοπικής Εκκλησίας και να ομιλήσω σε λατρευτικές και άλλες συνάξεις πιστών. Μερικές πρώτες παρατηρήσεις, που επιβεβαιώθηκαν στη συνέχεια σε όλες τις περιοχές της Κεράλας: Απλότητα και αμεσότητα στις σχέσεις επισκόπου και συνεργατών του, κληρικών και λαϊκών. Αδελφικό πνεύμα, αμοιβαία αποδοχή και στήριξη μεταξύ ιερέων. Συνεχής και εντατική εκκλησιαστική εργασία, με αποτελεσματική σύμπραξη λαϊκών.

Door (16 - 21 Φεβρουαρίου)

(γ) Αναχώρηση οδικώς και άφιξη στην κωμόπολη DOOR (ή DUR), περίπου 95 χλμ. βορειοανατολικά του Trivandrum. Θερμή υποδοχή από τον δεύτερο κατά πρεσβεία ιεράρχη (Suffragan Metropolitan) της *Mar Thoma Church*, Σεβ. *Philipose Mar Chrysostome*, Πρόεδρο της *Evangelistic Association*, μιάς δυναμικής ιεραποστολικής κίνησης, που συγκροτήθηκε πρίν 100 χρόνια και η οποία οργανώνει την *Maramon Convention* (βλπ. 1στ). Το επισκοπείον, όπου 9α φιλοξενήθη με πολλή προθυμία, εγκαρδίσθηκε και προσοχή ώς τις 21 Φεβρουαρίου, βρίσκεται στην πλαγιά λόφου εκκλησιαστικής ιδιοκτησίας και είναι ευμέγεθες οικοδόμημα, με άνετους χώρους. Περιλαμβάνει την κατοικία του επισκόπου και τα γραφεία της επισκοπής, αίθουσες, κοιτώνες, δωμάτια για φιλοξενούμενους κλπ.

(δ) Ο Μητροπολίτης *Philipose Mar Chrysostome*, είναι δυναμική προσωπικότητα, ένας εκκλησιαστικός ηγέτης, που γνωρίζει να αξιοποιεί στο επακριό τα πολλά χαρίσματά του. Από αυτά εντύπωση προκαλεί η ρητορική του δεινότητα. Είναι ένας όντως "χρυσόστομος". Όπως χίνεται εύκολα φανερό ακόμη και σε έναν ξένο, που δεν κατανοεί την τοπική γλώσσα (*Malayalam*), είναι σε θέση να απευθύνεται με την ίδια άνεση και πειθώ στα μικρά παιδιά, όπως και σε ανθρώπους υψηλής διανόσης και παιδείας και βεβαίως στα ευρύτερα πλήθη. Ο λόγος του χαρακτηρίζεται από πηγαίο και σχεδόν συνεχείς χιούμορ και διαλογική σχέση με το εκάστοτε ακροατήριο - όποιο κι αν είναι αυτό.

(ε) Η επατήμερη αναστροφή με τον ιεράρχη υπήρξε για μένα ένα υπερεντατικό φροντιστήριο. Οι καθημερινές ολοήμερες εξορμήσεις μαζί του, που είχαν κυρίως ποιμαντικό χαρακτήρα, μου έδωσαν την ευκαιρία να γνωρίσω καινούριες όψεις της ινδικής πραγματικότητας και να εμβαδύνω σε άλλες: Παρακολουθήσθη αρχοτικών εργασιών στο καταβάση φρεουδαρχικό σύστημα της Ινδίας, επισκέψεις σε σχο-

DOOR - ναός του Εμμανουήλ (βλπ. 8ιε).

λεία, νοσοκομεία και άλλα ιδρύματα της Εκκλησίας, συμμετοχή σε εκκλησιαστικές και άλλες τελετές, παντού ομιλίες μου, συνομιλίες με τους ανθρώπους και συζήτηση των αποριών μου με τον Μητροπολίτη, με τον οποίο εξετάζονται επίσης σε βάθος επίκαιρα θεολογικά και εκκλησιαστικά θέματα.

* * *

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΘΩΜΑ

Καταχράφουμε εδώ ελάχιστα μόνο στοιχεία, που θεωρούμε απαραίτητα για την κατανόηση του "οδοιπορικού" μας στην Ινδία. Ο χαρακτηρισμός "Χριστιανοί του Αγίου Θωμά" ("St. Thomas Christians") καλύπτει ένα ευρύ φάσμα χριστιανικών κοινοτήτων της Κεράλας κυρίως (και της διασποράς στην Ινδία και το εξωτερικό), που ανάγουν την αρχή τους σε παλιά παράδοση, σύμφωνα με την οποία ο Απ. Θωμάς μετέφερε το ευαγγελικό μήνυμα στην Ινδία και θεμελίωσε την Εκκλησία της. Στη διαδρομή της ιστορίας οι χριστιανοί αυτοί, που είχαν επαφή κυρίως με την Περσία και τη Συρία, βρέθηκαν στην τροχιά των χριστιανικών κοινοτήτων, που δεν αποδέχθηκαν τις αποφάσεις της Οικουμενικής Συνόδου της Χαλκηδόνας (451) και αγήκουν σήμερα στις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες. Απομόνωση, εσωτερικές διαφοροποιήσεις, δικαιοδοσιακές αντιδικίες, προσωπικές αδυναμίες και οικογενειακός νεπωτισμός, αλλά και η διαλυτική παρέμβαση δυτικών ιεραποστολών και πολιτικών σκοπιμοτήτων, είναι μερικοί από τους παράγοντες του κατακερματισμού των "Χριστιανών του Αγίου Θωμά". Σήμερα υπάρχουν περισσότερες από 15 ομάδες. Όλες επικαλούνται την αρχέγονη παράδοση, στοιχεία της οποίας διατηρούν οι περισσότερες. Η αντιδικία, ωστόσο, φαίνεται πως οξύνεται συνεχώς. Όπως παρατηρείται και σε άλλες περιοχές του κόσμου, η οικουμενική διαλλακτικότητα των ηγετών (ιδίως όταν βρίσκονται εκτός Ινδίας) δεν επηρεάζει αποτελεσματικά τη "βάση".

Η διάσπαση προκαλεί ανάλογη σύγχυση και στη χρήση ονομάτων και τίτλων. Σε διάφορους συνδυασμούς χρησιμοποιούνται οι όροι *Malabar, Malankar, Syrian, Orthodox* κλπ. Το παρόν χρονικό ενδιαφέρουν δύο από τις παραπάνω Εκκλησίες, οι οποίες με προσκάθεσαν και με φιλοξένησαν στην Ινδία: Η *Συρορθόδοξη Εκκλησία* και η *Εκκλησία του Αγ. Θωμά*. Και οι δύο υπήρξαν ιδρυτικά μέλη του Π.Σ.Ε., στο οποίο έχουν προσφέρει αξιόλογα στελέχη.

Η **ΣΥΡΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ** υπό τον Καθολικό της Ανατολής (σήμερα: H. H. CATHOLICOS MORAN MAR.

BASELIOS MAR THOMA MATHEWS I, από το 1975) με έδρα το Denalokam στην πόλη KOTTAYAM της Κεράλας. Η Εκκλησία αυτή δεν αναγνωρίζει (πιά) ως διοικητικό κέντρο αναφοράς το Συροβούδοξο Πατριαρχείο της Αντιόχειας (το οποίο επιμένουν να αποδέχονται ως προϊσταμένη διοικητική αρχή τους οι "Πατριαρχικοί", ένας άλλος κλάδος του αυτού παραδοσιακού κορμού, με αποτέλεσμα να διαιώνιζεται και να εντείνεται μιά οξύτατη αντίθεση μεταξύ τους). Άπο το 1912 στοχεύει στην εβραϊσμό μιάς αυτόνομης Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ινδίας με ιεραγενή αυτοσυνειδησία. Η προσπάθεια βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και πολλές αντιδικίες με τους "Πατριαρχικούς" απασχολούν τα πολιτικά δικαστήρια. Παρ' όλ' αυτά η Εκκλησία διακατέχεται από αυτοπεοίθηση και αποφασιστικότητα. Τα (κάπως επισφαλή) στατιστικά δεδομένα παρέχουν την εξής περίου εικόνα: Αριθμός πιστών: 1.500.000. Εκκλ. Διοικήσεις: 20, από τις οποίες 1 στην Αμερική (Ν. Υόρκη), με επικεφαλής Μητροπολίτες (αναφέρονται και 44 "Χωρεπίσκοποι"). Ενορίες: 1270 (και 160 παρεκκλήσια). Ιερείς: 1025. Διάκονοι: 80. "Μονές": 15. "Ησυχαστήρια": 10. "Μοναχοί": 160. "Μοναχές": 157. Σχολεία: 210. Κολλέγια: 17 (και άλλα εκπαιδευτήρια διαφόρων τύπων), 1 Σχολή Ιεραποστόλων, 11 Περιοδικά, 8 Εκκλησιαστικές Οργανώσεις (χυναϊκών, νέων, κατηχητικής δράσης κλπ), 24 Νοσοκομεία, 12 Ορφανοτροφεία, 100 φοιτητές στο θεολογικό Σεμινάριο του KOTTAYAM, όπου και το αυτοτελές 'Ιερυμα "ΑΓ. ΣΩΦΙΑ" (χια συνέδρια και μελέτες), διάφορα προσκυνήματα κλπ. (στοιχεία του 1986). Κατά τα τελευταία 35 περίου χρόνια οργανώνει και η Εκκλησία αυτή Συνελεύσεις, κατ' απομίμηση εκείνης του Μαράμον. Διαφαίνεται πνεύμα ανακαινισμού και τονώνεται ο ρόλος της Αγ. Γραφής στη θεολογία και τη ζωή της Εκκλησίας.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΘΩΜΑ (MAR THOMA CHURCH) προήλθε από την οικογένεια των "Χριστιανών του Αγ. Θωμά", ύστερ' από εκκλησιαστική μεταρρύθμιση, που προετοιμάσθηκε κάτω από αγγλικανική επιρροή και στα πλαίσια γενικότερων θρησκευτικών, κοινωνικών και πολιτικών ανακατατάξεων στην Κεράλα κατά την πρώτη 50ετία του περασμένου αιώνα. Παρά το ότι διατηρήθηκαν αρκετά παραδοσιακά γνωρίσματα της Εκκλησίας, που αποφασίσει να παραμείνει "ανατολική", η δυτική, ίδιως η αγγλικανική επίδραση είναι πασιφανής. Έχει καταρργηθεί η τιμή προς τη θεοτόκο και τους Αγίους, δεν χίνονται μνημόσυνα κεκοινωμένων, έχουν επέλθει δοξολογικού περιεχομένου αληθιώσεις στη λειτουργία του Αγ. Ιακώβου, την οποία χρησιμοποιεί κατά κύριο λόγο και η Εκκλησία αυτή (όπως και η Συροβούδοξη), υπάρχει επιφύλαξη για κάθε "μαστηριακό" στοιχείο, τονίζεται μονομερώς η Αγ. Γραφή, ενώ η όλη θεολογική σκέψη είναι αναλόγως "δυτικόπληκτη". Στο διεκκλησιαστικό τομέα, εξάλλου, οι δεσμοί είναι μονομερώς επίσης "δυτικίζοντες". (π.χ. η *MAR THOMA CHURCH* βρίσκεται σε τακτικές διεκκλησιαστικές σχέσεις και -από το 1961- σε ευχαριστιακή κοινωνία με την Αγγλικανική Εκκλησία, καθώς και με τις Εκκλησίες της Νε. Ινδίας -από το 1958- και της Βορ. Ινδίας -από το 1972-, οι οποίες έχουν αγγλικανική - προτεσταντική παράδοση). Παρ' όλ' αυτά οι υπεύθυνοι της Εκκλησίας αυτής δεν αποκρύπτουν την επιθυμία τους για βελτίωση των σχέσεων με την Ορθοδοξία. Η εντύπωσή μας, λοιπόν, είναι ότι, στα πλαίσια ή στο περιθώριο έστω του διαλόγου της Ορθοδοξίας με τις Αρχαίες Ανατολικές Εκκλησίες, θα ήταν

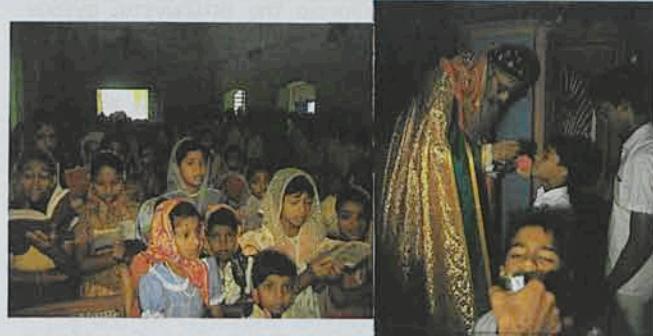
ευχής έρχο να εξετασθεί και η μεταρρύθμιση εκείνη, με όλες τις συνέπειες της. Η αποξένωση που έχει μεσολαβήσει είναι βέβαια σαφής. Προσπάθειες καταλαμάχης έχουν αποτύχει. Δεν νομίζουμε, ωστόσο, πως πρέπει να αποκλείεται το ενδεχόμενο κάποιας καρποφορίας ενός μελλοντικού διαλόγου υπό την έμπνευση του Παρακλήτου, που θεραπεύει τα τραύματα και διορθώνει τα σφάλματα των ανθρώπων.

Η Εκκλησία του Αγίου Θωμά, με Προκαθήμενο σήμερα τον δυναμικό Ιεραρχη Δρα *Alexander Mar Thoma Metropolitan*, δεύτερο κατά την τάξη (Suffragan Metropolitan) τον *Philipose Mar Chrysostom* (βλ. 8 ιε-ιε) και 6 επισκόπους (συνολικά 8 διοικήσεις, από τις οποίες 1 στην Αμερική), 500 - 600 χιλιάδες πιστών, 530 ιερείς, ένα θεολογικό Σεμινάριο, εντυπωσιακό αριθμό σχολείων, νοσοκομείων και άλλων ευαγγών Ιδρυμάτων, με περιοδικές και άλλες εκδόσεις και με ενεργό συμμετοχή των λαϊκών σε όλα τα επίπεδα του εκκλησιαστικού βίου, συγκροτεί μιά δυναμική πραγματικότητα στην Ινδία. Οι ιερείς και οι επίσκοποι μετατίθενται υποχρεωτικά ανά τριετία και επταετία αντίστοιχα. Οι περισσότεροι από τους ιερείς είναι έγγαμοι και υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Προβλήματα ιερατικών κλήσεων δεν φαίνεται να υπάρχουν (αντίθετα είναι περιορισμένος ο αριθμός των άγαμων κληρικών και χι' αυτό δεν υπάρχει μεγάλη ευχέρεια επιλογής Ιεραρχών).

#

Μαράμον (21 - 26 Φεβρουαρίου)

ιστ.) Στην πόλη αυτή της Κεράλας πραγματοποιείται κάθε χρόνο (συνήθως τον Φεβρουάριο) η μεγάλη

Λειτουργία στην Κεράλα. Τα παιδιά συμψάλλουν.

Κεράλα: Ο Μητροπολίτης *Παχάνιμος* κοινωνεί τα παιδιά (βλ. 8ιε).

ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΜΟΝ (MARAMON CONVENTION). Φέτος εορτάσθηκε η 100ή επέτειος της "Ευαγγελιστικής Εταιρείας" που οργανώνει τη Συνέλευση (βλ. 8 ιχ). Είναι η κατ' εξοχήν εκδήλωση της Εκκλησίας του Αγ. Θωμά και ασφαλώς η πολυαριθμότερη ετήσια εκκλησιαστική σύναξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Ομοιάζει κάπως με το γερμανικό KIRCHENTAG. Την περίοδο της Συνέλευσης τα νερά του ποταμού Ραμπά χαμηλώνουν και σχηματίζεται μιά μεγάλη νησίδα, όπου διαμορφώνονται ξύλινα υπόστεγα για 100.000 και πλέον ανθρώπους. Στην περιοχή της Συνέλευσης και στην πόλη συναρμολογούνται ευκαιριακά περίπτερα πώλησης βιβλίων, τροφίμων και κάθε είδους αντικειμένων. Έτσι δημιουργείται μιά εμποροπανηγυρική ατμόσφαιρα. Κάθε μέρα χίνονται 4 συνάξεις. Μερικές από αυτές παρακολουθούνται 100.000 και πλέον ανθρώποι, άλλες λιγότεροι. Υπάρχει ένα αδιάκοπο πήγαν' - έμα από τα χαράματα ώς αργά τη νύχτα. Οι ανθρώποι προσέρχονται

από τις πλησιέστερες, αλλά και μακρυνές περιοχές.

Η διανθρώπινη επικοινωνία είναι κυριαρχικό στοιχείο της Συνέλευσης, την οποία παρακολουθούν και μέλη άλλων Εκκλησιών, καθώς και οπαδοί διαφόρων θρησκειών. Στην εσπερινή σύναξη απαγορεύεται η προσέλευση χυναϊκών. Οι περισσότεροι άνθρωποι κάθονται χάμιν, συμψάλλουν ύμνους, παρακολουθούν με αράνταστη υπομονή λόγους μεγάλης διάρκειας, ανακοινώσεις κλπ. και συνεισφέρουν πρόθυμα τον οβολό τους στο "δίσκο" κάθε σύναξης. Οι λόγοι είναι κατά το πλείστον πύρινοι, ζωηροί, εκφέρονται στον ταχύτατο ρυθμό της τοπικής γλώσσας, έχουν πάντοτε βιβλική αναφορά και αυστηρά ευαγγελιστικό, ευσεβιστικό και θρικιστικό περιεχόμενο, που γίνεται λιγότερο πιεστικό μόνον όταν ο ομιλητής έχει κάποια αίσθηση χιούμορ. Το λατρευτικό - μυστηριακό στοιχείο είναι πολύ περιορισμένο. Τη θέση του έχει καθίσψει πλήρως σχεδόν το κήρυγμα του λόγου του Θεού, που αποτελεί και την κατ' εξοχήν "Ιερουργία". Ισως αυτό εξηγεί και το γεγονός, ότι δεν δίνεται ο λόγος σε υπουργούς, βουλευτές και άλλα πολιτικά πρόσωπα, η παρουσία των οποίων απλώς ανακοινώνεται. Η Συνέλευση γίνεται στον τόπο, όπου άρχισε η μεταρρύθμιση, από την οποία πρόήλθε η Εκκλησία του Αγίου Θωμά. Έτσι συνεχίζεται και επιβεβαιώνεται αυτή η παράδοση, τονώνεται το φρόνημα των πιστών και η συλλογικότητα του εκκλησιαστικού σώματος, γίνεται αισθητή η παρουσία του στους πέριξ και δίνεται οπωσδήποτε μιά μαρτυρία του Ευαγγελίου σε μιά περιοχή, όπου ο Χριστιανισμός παραμένει μιά μειονότητα. Οι ομιλίες και τα συμβαίνοντα στη Συνέλευση καλύπτονται ικανοποιητικά από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης της Ινδίας. Εξάλλου στη διάρκειά της εκτυπώνεται σχεδόν κάθε μέρα σε πολλές χιλιάδες αντίτυπων ειδικό δελτίο, με αποσπάσματα των ομιλιών κατά κύριο λόγο. Η Συνέλευση αυτή είναι ένας καταξιωμένος θεσμός, που θα γίνει πιο σποτελεσματικός στο μέλλον, αν οι οργανωτές του κατορθώσουν να απαγκιστρώσουν από τον ξεπερασμένο προτεσταντικό ευσεβισμό, αναθεωρήσουν ορισμένες μεθόδους και τακτικές και εμμείνουν στη διαφανότερη επιθυμία τους για ένα πραγματικό "άνοιγμα".

(ζ) Κατά τη Συνέλευση και οι τρεις κύριοι ομιλητές (ο Αμερικανός καθηγητής S. Moffett, ο Ινδός θεολόγος Ζ. Καττίλιας και εγώ), που ομιλούμε στα αγγλικά, θαυμάζουμε την καταπληκτική ευχέρεια των εξειδικευμένων μεταφραστών, που αποδίδουν τις ομιλίες στην τοπική γλώσσα (MALAYALAM -διαβάζεται κι αντίστροφα!) Με βάση τη Μεγάλη Εκτενή της Θ. Λειτουργίας ομιλώ για την EIPRHN του σύμπαντος κόσμου, την ΕΥΣΤΑΘΕΙΑ των οχιών του Θεού Εκκλησιών και την ENOTHTA των πάντων. Για πρώτη φορά στην εκατοντάχρονη ζωή της Συνέλευσης μετέχει ενεργά Ορθόδοξος θεολόγος. Το γεγονός αυτό, που εξήραν οι οργανωτές με ιδιαίτερη έμφαση, φαίνεται πως υπήρξε η μικρή πέτρα, που πέρτει πάνω σε μιά χυάλινη σφαίρα και τη ραγίζει! Πράγματι: η MAR THOMA CHURCH, κλεισμένη ως τώρα στη μεταρρυθμιστική της νοοτροπία και στην υπεραυτορητική θεολογία ενός ευαγγελιστικού Προτεσταντισμού, αισθάνθηκε την παρουσία και το λόγο ενός Ορθόδοξου θεολόγου ως παρέμβαση στον κατάλληλο "καιρό", όπως τόνισαν οι οργανωτές επανειλημμένα. Το ρήγμα στη σφαίρα έγινε πιο έμφαντός μετά τις ομιλίες του E. Stockwell, στελέχους του Ζ.Σ.Ε., που προσήλθε τις τελευταίες μέρες και υπογράμμισε επίσης την ανάγκη εξόδου από οχυρώματα, που φαίνεται πως προστατεύουν την Εκκλησία,

ενώ στην πραχματικότητα παρεμποδίζουν την αύξηση της οικουμενικής της αποστολής.

Με τους Συρορθοδόξους και πάλι

ιη) Και η δεύτερη περίοδος της φιλοξενίας μου από τη Συρορθοδοξή Εκκλησία (16 Φεβρουαρίου - 11 Μαρτίου, βλη. 8α) υπήρξε εξόχως εντατική. Ο Μητροπολίτης Ευσταθίος (Geovarghese Mar Osthathios) είχε καταρτίσει ένα

Ιερατική συνάξη με τον Μητροπολίτη Ευσταθίο (βλη. 8η).

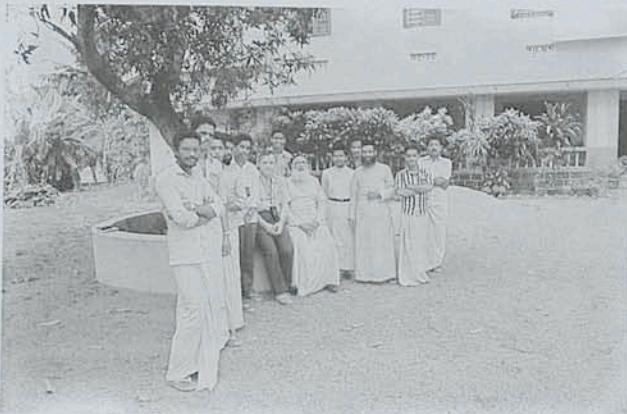
πυκνό πρόγραμμα περιοδειών, επισκεψεων, επαφών και ομιλιών. Όλες οι ημέρες ήταν "χειμάτες" από το πρωΐ ως αργά τη νύχτα και ευλογημένες. Βαθυτόχαστος θεολόγος, "αντάρτης" στη ζωή και υφαιστειώδης στη δράση, ο Μητροπολίτης Ευσταθίος είναι χνωστός στην Οικουμένη ως ο προφήτης της σύνθεσης Χριστιανισμού - Μαρξισμού σε μιά καινούρια, "αταξική" κοινωνία, οικοδομημένη κατά το πρότυπο της Αγίας Τριάδος. Στους τακτικούς μας διαλόγους φωτίζονται έτσι από μιά διαφορετική σκοπιά ορισμένες όψεις της ινδικής πραγματικότητας, όπως π.χ. το γιατί δεν κατάφερε ο Χριστιανισμός να "σπάσει" το σύστημα της διάκρισης ακόμη και των μελών της Εκκλησίας σε κάστες. Το δικό μου αίτημα για ΜΑΚΡΟΔΙΑΚΟΝΙΑ των παρακίνησε πρίν από μερικά χρόνια να διατυπώσει - συμπληρωματικά - το δικό του αίτημα για ΜΑΚΡΟΔΙΑΚΟΙΣΥΝΗ. Τις θέσεις μας αυτές είχαμε προβάλει και στο μεχάνιο συνέδριο του Ζ.Σ.Ε. στη Λάρνακα (1986), οπότε και με προσκάλεσε να επισκεφθεί την Ινδία. Γι' αυτό και ήταν φυσικό να διακατέχονται από οξύτερη προβηγματική οι ομιλίες που μου είχε προγραμματίσει και έκαμπα σε εκκλησιαστικές συνελεύσεις ανάλογες προς εκείνες του MARATHON, (οργανωμένες όμως σε πολλούς τόπους και με μικρό-

Σε ίδρυμα παιδικής προστασίας (βλη. 8η)

τερη, επομένως, συμμετοχή), σε ιερατικές συνάξεις, σε Ιερύματα και Σχολές, στο Θεολογικό Σεμινάριο του KOTTAYAM και σε Ενορίες. Σε μερικές περιπτώσεις έπρεπε να κάνω μέχρι και πέντε ομιλίες ημερησίως. Ο ίδιος και άλλοι υπομονετικοί άνθρωποι κατάφερναν να αντιλαμβάνονται και να μεταφράζουν τα μέτρια Αγγλικά μου.

(9) Με τον ίδιο ζήλο αξιοποίησαν το χρόνο μου και οι Μητροπολίτες *Joseph Mar Pachamios* στην περιοχή Vettickal και *Philipose Mar Theophilos* στην Βομβάη, καθώς και οι κληρικοί και λαϊκοί συνεργάτες τους. Και κατά την περίοδο αυτή εγκάρδια υπήρξε η φιλοξενία και θερμό, πραγματικά αδελφικό το όποιο κλίμα της καθημερινής μας αναστροφής. Σε δύο περιπτώσεις εκφράσθηκε επίσημα η ευχαριστία της Συμφράσσοντος Εκκλησίας προς την Εκκλησία της Ελλάδος για την οικονομική ενίσχυση που παρέχει στο

Συμφράσσοντος Σχολή Ιεραποστόλων.

Θεολογικό Σεμινάριο του KOTTAYAM, ενώ με σεβασμό έχινε αναφορά στο Οικουμενικό Πατριαρχεῖο τόσο κατά τη συνάντησή μου με τον Καθολικό (1 Μαρτίου), όσο και σε διάφορες συνάξεις.

κ) Όταν το πρωί της 11ης Μαρτίου αποχειωνόταν το αεροπλάνο και άφηγα πίσω μου την Ινδία, είχα την αίσθηση πως μυριάδες νήματα με τραβουσαν προς τα πίσω. Ήταν τα αισθήματα ευγνωμοσύνης, οι καινούριες γνώσεις και οι εμπειρίες, που θα χρειασθεί πολὺς καιρός και βαθιά περισυλλογή για να κατασταθέουν, να αποκρυσταλλωθούν και να μπορέσουν ίσως να εκφρασθούν ως ένα ολοκληρωμένο βίωμα.

9. JEDDAH (11 - 15 Μαρτίου)

α) Ο τελευταίος σταθμός του ταξιδίου με μετέφερε απότομα από την πολυμορφία και πολυθεία της Ινδίας στη θεοκρατική ομοιογένεια του Βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας. Μια ευχενική πρόσκληση του καθηγητή *Syed Z. Abedin* και της οικογένειάς του κατά τη διάρκεια του διαθέρου Χριστιανών - Μουσουλμάνων στην OAK τον περασμένο Σεπτέμβριο (βλ. ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ 7/1987) με έφερε στη JEDDAH, την πόλη που μεταμορφώνει αποφασιστικά την έρημο σε όαση ζωής και δράσης. Ο *F. A. M. Karbu*, που με υποδέχηκε στο αεροδρόμιο, χρησιμοποίησε τον παραλιακό δρόμο προς την πόλη, κατά μήκος του οποίου έχουν τοποθετηθεί εντυπωσιακές διακοσμητικές κατασκευές μεγάλων διαστάσεων. Μερικές αποτελούν αξιοθαύμαστα έργα τέχνης.

β) Σταματούμε σ' ένα μεγαλοπρεπές τζαμί, χτισμένο πάνω στη θάλασσα. Είναι Παρασκευή, ώρα της μεσημέρινής προσευχής. Εκτοντάδες άνδρες προσεύχονται μέσα στο

τεράστιο τέμενος, καθώς και πολλές γυναίκες έξω από αυτό, στη δυτική του αυλή. Μερικά από τα παιδιά προτιμούν το παιχνίδι, ενώ μερικά σχόρια κάνουν μπάνιο στη θάλασσα. Τα μεγάφωνα, ωστόσο, στον πανύψηλο και αριστοτεχνικό μιναρέ, επιτρέπουν να γίνεται ακουστή σε μεγάλη απόσταση η προσευχή και η δυναμική, όπως διατίθονται, ομιλία του Ερμηνευτή του Κορανίου.

γ) Στο ξενοδοχείο ALATTAS όλα είναι προσεγμένα και η ανθρώπινη ατμόσφαιρα ζεστή, φιλική. Ο Καθηγητής *Abedin* που έρχεται το απόγευμα από τη Μέκκα (Makkah, Μάκκα θα έπρεπε να τη λέμε σε σωστή αραβική προφορά), μου ανακοινώνει ότι θα είμαι επίσημος φιλοξενούμενος του Παγκόσμιου Μουσουλμανικού Συνδέσμου (MWL - Muslim World League - αραβιστικό - RABITA). Με ένα τέτοιο ενδεχόμενο και με όσα ακολούθησαν δεν είχα συνδυάσει φυσικά την επίσκεψή μου σ' αυτή τη χώρα. Είμαι όμως πολύ ευγνώμων όχι μόνο για τη σπάνια φιλοξενία, αλλά προπαντός για την ευκαιρία διαφωτιστικών και χρήσιμων επαφών. Οι κυριότερες από αυτές ήταν:

δ) Δύο συναντήσεις με τον Δρα *Abdullah Omar Naseef*, καθηγητή της Γεωγραφίας και πρώην Πρόεδρο (Πρύτανη) του Πανεπιστημίου King Abdul Aziz, στον οποίο έχει αναθέσει τώρα ο βασιλιάς το υψηλό αξίωμα του Γεν. Γραμματέα της Rabita (ανάλογο προς εκείνο του Γεν. Γραμματέα του Ι.Σ.Ε.). Άρχοντας της ερήμου, ευχενικός, σοφός και γι' αυτο- απλος άνθρωπος, δείχνει ζωηρό ενδιαφέρον τόσο για τα προγράμματα της OAK, όσο και για όσα παρατηρώ σχετικά με την αναγκαιότητα ενός ουσιαστικού διαλόγου των τριών μονοθεϊστικών παραδόσεων, των "τέκνων του Αβραάμ". Εκφράζει την επιθυμία και συμφωνούμε να συνεχισθεί η συζήτηση μας στην OAK προσεχώς.

ε) Οι εστίες έντασης στη Μεσόγειο και στον ευρύτερο περίγυρο και η ανάγκη σύμπραξης όλων των φιλειρηνικών δυνάμεων υπήρξε το κυριό αντικείμενο της συζήτησής μου με τον Γεν. Γραμματέα του O.I.C. (Organization of Islamic Conference), Πακιστανό διηλωμάτη Δρα *Sharifuddin Pirzada* και επιτελείς του στην έδρα του Ισλαμικού αυτού "O.H.E.", στον οποίο μετέχουν 46 μουσουλμανικές χώρες. Και η συνάντηση αυτή ολοκληρώθηκε με την έκφραση αμοιβαίας επιθυμίας για συμμετοχή του Δρος *Pirzada* σε μιά από τις προσεχείς εκδηλώσεις ειρήνης στην Κρήτη.

στ) Ο τρίτος χώρος διαφωτιστικών επαφών υπήρξε το Πανεπιστήμιο της Jeddah, όπου, συνοδευόμενος από τον Σεΐχη Δρα *Essam Abid*, επισκέφθηκα τον Πρόεδρο *Rida. Obaid*, καθηγητή της Χημείας, που ομολόγησε με ειλικρίνεια, πως δεν θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε σε τίποτα! Διαφορετικό ήταν το κλίμα στα τμήματα Βιολογίας και Θεανογραφίας και πολύ περισσότερο στα τμήματα Κοινωνιολογίας (καθηγητής *A. A. Bagabir*) και Ισλαμικών Σπουδών (καθηγητής *M. Y. Izzidien*), στις συζητήσεις με άλλους καθηγητές και στο *Hajj Research Centre*, ένα υψηλής στάθμης επιστημονικό Ίδρυμα με άρτιο τεχνικό εξοπλισμό, στο οποίο εξετάζονται ποικίλα προβλήματα, σχετικά με τα προσκυνήματα της Μέκκας και της Μεδίνας (αρχιτεκτονικά, συντήρηση μνημείων, θέματα υγειονήσ, αξιοποίηση κρεάτων από τα ζώα, που προσφέρονται κατά την εβδομάδα του προσκυνήματος - Hajj (1.000.000 και πλέον)). Τέλος, στο *Institute of Muslim Minority Affairs* συζητούνται με τον καθηγητή *S. Abedin* μειονοτικά θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος σε ατμόσφαιρα κατανόησης και υπευθυνότητας.

ζ) Η επίσκεψη στη JEDDAH οικοκηρώθηκε με συνέντευξη τύου, κατά την οποία υποχρέωμασα και πάλι την ανάγκη συνεργασίας των "τέκνων του Αβραάμ" για την προαγωγή και την εδραίωση της ειρήνης (σχετικό ρεπορτάζ δημοσιεύθηκε στην μεγάλης κυκλοφορίας αγγλόφωνη καθημερινή εφημερίδα *SALDI GAZZETTE* της 28 Μαρτίου).

η) Κατά το ταξίδι της επιστροφής στην Κρήτη (15 Μαρτίου) μάταια προσπαθώ να ταξινομήσω κάπως στο μυαλό μου τις καινούριες αυτές εμπειρίες. Το διο δράμο οι οικείοι και οι συνεργάτες μου έχουν ετοιμάσει μιά συγκινητική υποδοχή, που διευκολύνει την ...επανένταξή μου στη δική μας καθημερινότητα, η οποία, παρά τα βάσανά της, είναι, θαρρώ, η ....καλύτερη του κόσμου!

ΔΟΞΑ ΤΩ ΘΕΩ ΠΑΝΤΩΝ ΕΝΕΚΕΝ!

Ευχαριστία στους 'Ελληνες διπλωματικούς

Στις Φλιππίνες (Μανίλα) με φιλοξένησαν με πολλή αγάπη ο Γεν. Πρόξενος *M. Abdurrahim* και τα παιδιά του Μάτησίδης και Φίλιππος.

Στην Ιαπωνία υπήρξε χρήσιμη επικοινωνία με τον Πρέσβη *G. Liānji*, ενώ ο Πρέσβης στο *N. Dēlīxī* *G. Sūwōrī* μου μίλησε με ζέστη για την επίδοσή του στη μελέτη του Βουδισμού. Χρήσιμη υπήρξε επίσης η συνάντησή μου με τον Γεν. Πρόξενο στην Jeddah *Στάθη Λόζο*. Προς όλους εκφράζω και από τη θέση αυτή τις ευχαριστίες μου. Το περίεργο και ακατανόητο χερονός της παντελούς σχεδόν απουσίας των Ελλήνων και γενικότερα του Ελληνισμού στον ασιατικό χώρο αποκαλύπτει και την έκταση της εργασίας που πρέπει να γίνει από τις διπλωματικές μας υπηρεσίες και από το Κράτος γενικότερα.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΧΡΩΜΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Το Οδοιπορικό της Ασίας είχε, φυσικά, πολλές εκπλήξεις. Εδώ, θρησκευτική πομπή των Ινδουιστών.
- Σε ένα από τα παιδοκτόνα διαφθορεία των Φιλιππίνων (βλπ. 4g).
- Με τον *Satoshi Hirata*, Διευθυντή της Χριστιανικής Ακαδημίας του Κυότο και στελέχη του Ιερούματος (βλπ. 5e).
- Χιροσίμα (βλπ. 5iστ).
- 'Ενα από τα μνημεία στη Χιροσίμα. (βλπ. 5iχ).
- Στο Χριστιανικό Πανεπιστήμιο του Τόκου (βλπ. 5κα).
- Δεξιά ο Δρ. *Won Yang Kang*, Διευθυντής της Χριστιανικής Ακαδημίας της Σεούλ. (βλπ. 6α).
- Ο ιερός ναός του Αγίου Νικολάου στο Ορθόδοξο Κέντρο της Σεούλ (βλπ. 6ζ).
- Το Ορθόδοξο Παρεκκλήσι στο Χόνγκ Κόνγκ (βλπ. 7α).
- Πλούραπλος και Συγκρητισμός, δύο πραγματικότητες που σφραγίζουν τη ζωή της Ινδίας.
- Σε ένα από τα αναρίθμητα τεμένη της Ινδίας (βλπ. 8g). Το νερό χρησιμοποιείται κυρίως για τους θρησκευτικούς καθαρμούς.
- Ινδουιστικός γάμος. Τελείται στην αρχαία σανσκριτική γλώσσα, έχει μεγάλη διάρκεια και συνοδεύεται από πολλές συμβολικές - μαγικές πράξεις.
- Στα συροφρόδοξα κέντρα του *N. Dēlīxī* (βλπ. 8ζ).
- Παράδοση ιεράς εικόνας σε νεοχειροτονηθέντα Διάκονο. Ανάλογη προσφορά ιερών εικόνων έκαμα προς όλους τους χριστιανούς επιστήμονες που συνάντησα στην Ασία, καθώς και σε θεολογικές σχολές και Ιεράματα. Στις

περισσότερες περιοχές είτε δεν υπήρξε ποτέ χαρακτηριστική η παρουσία της εικόνας, είτε λησμονήθηκε. Σήμερα εκδηλώνεται κάποιο ενδιαφέρον.

15. Ιερό βήμα συροφρόδοξου ναού. Το τέμπλον είτε απουσιάζει τελείως, είτε είναι υποτυπώδες, όπως και στους ναούς της Εκκλησίας του Αγίου Θωμά. Παντού όμως υπάρχει εικόνα του Αγίου Γεωργίου και οδοένα και περισσότερο τώρα εκείνη του Αγίου Γεωργίου της Παρουματίας.

16. Ο Καθαρικός των Συροφρόδοξων (βλπ. 8ζ).

17. Ο Μητροπολίτης Ευσταθίος (βλπ. 8η).

18. Ο νεοφανής Άγιος Γεωργίος της Παρουματίας, το σύγχρονο καύχημα της Συροφρόδοξης Εκκλησίας της Ινδίας. Γεννήθηκε στις 15 Ιουνίου 1848. Λέγεται ότι έγινε διάκονος σε ηλικία 10, ιερέας 18 και επίσκοπος 28 ετών. Απεβίωσε στις 2 Νοεμβρίου 1902 σε ηλικία 54 ετών. Η ανακριβεία του σε 'Άγιο έγινε στις 2 Νοεμβρίου 1947. Είναι ο πρώτος 'Άγιος της Συροφρόδοξης Εκκλησίας και το πλέον δημιουργικό πρόσωπο σήμερα, "ο Άγιος Νεκτάριος της Κεράλας" θα μπορούσαμε να πουμέ κατ' αναλογία.

19. Ο *M. A. Thomas* (βλπ. 89) στο γραφείο του. Η διακοπή του ηλεκτρικού ρεύματος στην Ινδία, σχεδόν καθημερινή και μακράς διάρκειας, διαιωνίζει την παραλληλή χρήση πολλών μεθόδων. Έτσι υπάρχει κάποτε και ...ιδιαρόν φώς!

20. Η *S. Nellithanam* και συνεργάτες της (βλπ. 8i).

21. Η αναρρίχηση στα πανύψηλα φοινικόδεντρα για τη συλλογή της καρύδας γίνεται με εκπληκτικές αιλουροειδείς κινήσεις από εργάτες εξειδικευμένους στην άκρως κοπιαστική και επικινδυνή αυτή δουλειά.

22. Η φωτιά και τα μπαχαρικά σίγουρα την Ασία! Εδώ το πιπερί. Όταν ωριμάσει γίνεται κόκκινο. Αν ξεραθεί στον ήλιο γίνεται μαύρο.

23. Ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας του Αγίου Θωμά *Alexander Mar Thomas Metropolitan* (βλπ. 8iζ).

24. Από τη Συνέλευση του Μαραμον. Στην Ινδία η ομπρέλα χρησιμοποιείται τόσον ως αλεξιβρόχον, όσο και ως αλεξήριον.

25. Με τον Μητροπολίτη *Philipose Mar Chrysostome* (βλπ. 8iχ).

"Ός διν ποτίση ύμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν δύναμι διτι χριστοῦ ἔστε, ἀμήν λέγω ὑμῖν διτι οὐ μή διολέσῃ τὸν μισθόν αὐτοῦ" (Μάρκ. 9,41).

26. Από τη συνάντηση με το Γεν. Γραμματέα του Πλαγκόσμου *Mountainski* Συνδέσμου *A. O. Naseref* (βλπ. 96).

27. Συζήτηση με το Γεν. Γραμματέα του *O.I.C.* (βλπ. 9ε). Δεξιά ο καθηγητής *S. Abedin*.

«ΔΙΑΛΟΓΟΙ ΚΑΤΑΛΛΑΓΗΣ»

Τριμηνιαίο περιοδικό

ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

730 06 Κολυμπάρι - Χανιά.

Τηλέφ.: 0824-22245 TELEX 0291253.

Διευθυντής Συντάξεως και υπεύθυνος κατά το νόμο:

Αλέξανδρος Παπαδερός.

Υπεύθυνος Τυπογραφείου: Κων/νος Σανιδάς

Ιωαννίνων 6 - Μοσχάτο

Τηλ.: 9414233

Επήσια συνδρομή δρχ. 200

εξωτερικού δολλάριο 5

Εμβάσματα: ΑΤΕ - Χανιά, Λογαριασμός 4233/3260

Τιμή τεύχους δρχμ. 20

Γίνονται δεκτές προαιρετικές εισφορές